

F ö r o r d

V a t t e n v s s t a d – ett bebyggelseförslag till Norra Munksjön, Jönköping är en av tre delar i ett examensarbete, utarbetat av Johanna Ljungdahl och Linda Olsson under perioden september 2002 till maj 2003. Projektet är ett samarbete omfattande 20 akademiska poäng per student, på programmet Fysisk planering (180p), Blekinge Tekniska Högskola. Utbildningen på 4,5 år leder till en Technologie magisterexamen i Fysisk planering.

Examensarbetet har sin grund i jag under sommaren 2002 praktiserade på stadsbyggandskontoret i Jönköping. Eftersom jag skulle börja arbeta med mitt examensarbete till hösten hörde jag mig för om det fanns något aktuellt projekt som kommunen ville ha belyst. Ledningen presenterade projekt Norra Munksjön för mig och jag tyckte att det var en intressant och spännande uppgift. Eftersom jag under våren 2002 arbetade med tillgängligheten till vattnet i Karlskrona, tyckte jag att det skulle bli roligt och intressant att få arbeta med ett liknande projekt i Jönköping. För att få inspiration till arbetet var det aktuellt att studera genomförda projekt vid vatten. Johanna Ljungdahl hade samma idé och därför beslöt vi oss för att göra den studien tillsammans. Det gemensamma upplägget är en jämkning av våra idéer som klargjorts under diskussioner mellan oss och med handledare Gunnar Nyström, universitetsadjunkt på Blekinge Tekniska Högskola, programmet för Fysisk planering. Arbetet startade den 2 september och till slut blev det färdigt den 27 maj.

Projekt Norra Munksjön är ett omfattande projekt för Jönköping och om det genomförs stärker det stadens attraktivitet genom att skapa nya möjligheter för boende, arbetsplatser, handel och rekreation. Kommunen väntar i skrivande stund på ett beslut från miljödomstolen i Växjö om en bro och en utfyllnad kan bli verklighet.

T a c k t i l l ...

handledare Gunnar Nyström, Stadsbyggnadskontoret i Jönköping som har bistått mig med material, tekniska hjälpmedel, ekonomiskt stöd och värdefulla synpunkter under arbetets gång. Särkilt tack till mina kontaktpersoner Bertil Gustafsson och Helena Agerman. Tack även till Göteborgs stadsbyggnadskontor som bidragit med material. Daniel Martinsson för ditt opponentskap. Sist men inte minst, Johanna Ljungdahl för ditt samarbete och kloka kommentarer.

Jönköping 10 maj 2003

Linda Olsson

S a m m a n f a t t n i n g

1998 startade Stadsbyggnadskontoret arbetet med Stadsbyggnadsvisionen som är en vägledning för utveckling av Jönköpings centrala delar. Inom ramen för visionen arbetar Jönköpings kommun med olika delprojekt, där det största av delprojekten är projekt Norra Munksjön. Delprojektet syftar till att utveckla och förstärka stadskärnan och skapa kontakt med vattnet, dels genom att med utfyllnad skapa ny mark och dels genom att omvandla dagens trafik- och parkeringsytor, kring den norra delen av Munksjön, till nya kvarter och vistelsezoner. Sedan arbetet med stadsbyggnadsvisionen startade har ett nytt resecentrum invigts och Hamnparken rustats upp.

Runt om Jönköping finns det gott om vatten. De tre sjöarna, med Vättern som den största, ligger alla i direkt anslutning till centrumkärnan. Jönköpings kommun har som mål att utnyttja dessa möjligheter som sjöarna ger, på ett helt annat sätt än vad som görs idag. Längs med den norra och västra delen av Munksjön går idag en fyrfilig led och mellan Södra Strandgatan och centrum i norr upptas marken av stora parkeringsytor. Tillgängligheten och kontakten med vattnet är undermålig då trafiksystemet utgör en barriär. Jönköpings kommun har nu en vision om att bygga om trafiksystemet och på så vis få tillgång till attraktiv mark som kan användas till bostads- och verksamhetsområden. Det nya trafiksystemet innebär en omfördelning av trafikflödet genom att en stor del av trafiken istället leds på en ny bro över Munksjön. För att ytterligare få tillgång till mark har utredningar gjorts angående en utfyllnad i den nordöstra delen av Munksjön. Utfyllnadsområdet har utformats och avgränsats med särskild hänsyn till stabilitet och bottenförhållanden samt vattenströmningen i sjön. För utfyllnaden i Munksjöns nordöstra del och för grundläggningen av stöden för den nya broförbindelsen över sjön erfordras en prövning hos miljödomstolen i Växjö. Beslut om detta väntas den 16 maj.

Syftet med denna del av examensarbetet är att utforma ett bebyggelseförslag på den nytillgängliga marken utifrån vissa givna förutsättningar samt den tidigare gjorda referensstudien. Bebyggelseförslaget har utarbetats utifrån tidigare ställningstagande, inventering och analys. Arbetet är uppdelat i tre kapitel. Det första beskriver projektets förutsättningar; tidigare ställningstaganden, historien kring Norra Munksjön samt hur området upplevs och används idag. Det andra är en analysdel som beskriver området utifrån tre analyser under ledorden identitet, helhet och rörelse. Det sista kapitlet redovisar planförslaget under rubrikerna planstruktur, trafik, bebyggelse, utemiljö samt service och verksamheter. Texterna kompletteras med beskrivande kartor, illustrationer och fotografier.

Planförslaget innebär ökad tillgänglighet och kontakt med vattnet för besökare och invånare i Jönköping. Planstrukturen är en fortsättning på det befintliga rutnätet och sammankopplar området med resten av staden. Kvarterstrukturen är öppen mot vattnet för att få ljusa gårdar och utsikt över sjön, men stängd mot trafikerade gator för att minska buller och föroreningar inne på gårdar och offentliga platser. Förslaget innehåller byggnader för bostäder, verksamheter, handel och utbildning samt för kultur. Offentliga byggnader är lokaliserade vid strategiska platser och blir nya målpunkter. Förslaget innebär kortfattat; 430 lägenheter, 50 000 kvadratmeter för verksamheter, 25 000 kvadratmeter för handel, 25 000 kvadratmeter för kultur, 10 000 kvadratmeter för utbildning, 2 000 parkeringsplatser och ett e-tal på 1,4.

Innehållsförteckning

Förord	1		
Sammanfattning	3		
Innehållsförteckning	5		
Inledning	6		
Bakgrund	6		
Problemformulering	6		
Syfte	6	Planförutsättningar	8
Metod	7	Tidigare ställningstaganden	10
Avgränsning	7	Norra Munksjöns historia	16
		Munksjön idag	18
		Analys	24
		Analysmetoder	26
		Identitet	27
		Helhet	28
		Rörelse	31
		Planförslag	32
		Planstruktur	35
		Trafik	37
		Bebyggelse	40
		Utemiljö	46
		Service & verksamheter	54
		Slutord	59
		Bild- och fotnotsförteckning	60

Bakgrund

1998 startade Stadsbyggnadskontoret arbetet med Stadsbyggnadsvisionen som är en vägledning för utveckling av Jönköpings centrala delar. Inom ramen för visionen arbetar Jönköpings kommun med olika delprojekt, där det största av delprojekten är projekt Norra Munksjön. Delprojektet syftar till att utveckla och förstärka stadskärnan och skapa kontakt med vattnet, dels genom att med utfyllnad skapa ny mark och dels genom att omvandla dagens trafik- och parkeringsytor, kring den norra delen av Munksjön, till nya kvarter och vistelseytor. Sedan arbetet med stadsbyggnadsvisionen startade har ett nytt resecentrum invigts och Hamnparken rustats upp. Jönköpings kommun arbetar även med hamnkanalen som går mellan Vättern och Munksjön. Området är en getingmidja som successivt har tagits över av trafiken, och kommunen arbetar nu för att omvandla detta offentliga rum till ett stråk och mötesplats mellan Norra Munksjön och Hamnen vid Vättern. Arbetet med hamnkanalen beräknas påbörja under år 2003. Stadsbyggnadsvisionen och projekt Norra Munksjön handlar om att skapa bostäder i attraktiva och vattennära lägen, att skapa utvecklingsmöjligheter för högskolan, att skapa en

kraftfull satsning på besöksintensiva verksamheter och upplevelser i direkt centrumläge.¹

Problemformulering

Idag går en fyrfilig led genom Jönköping, längs med den norra och västra delen av Munksjön. Mellan Södra Strandgatan och centrum i norr finns en stor parkeringsyta. Jönköpings kommun har nu en vision om att bygga om vägsystemet och på så vis få tillgång till attraktiv mark som kan användas till bostads- och verksamhetsområden. Idag leds trafiken i centrum på två gator i väst-östlig riktning; Norra Strandgatan och Södra Strandgatan. Det nya trafiksystemet skulle innebära fortsatt trafik på dessa gator, men en omfördelning av trafikflödet då en stor del av trafiken istället leds på en ny bro över Munksjön. För att få belyst olika sätt att gestalta och utforma bron har under arbetet parallella uppdrag genomförts. Två olika företag har varit med och deltagit i uppdraget. För att ytterligare få tillgång till mark har utredningar gjorts angående en utfyllnad i den nordöstra delen av

Munksjön. Utfyllnaden i sjön ger cirka 40 000 kvm ny markyta och tar cirka 4 % av sjöytan. Utfyllnadsområdet har utformats och avgränsats med särskild hänsyn till stabilitet och bottenförhållanden samt vattenströmningen i sjön. För utfyllnaden i Munksjöns nordöstra del och för grundläggningen av stöden för den nya broförbindelsen över sjön erfordras en prövning hos miljödomstolen i Växjö. Beslut om detta väntas den 16 maj.² Hur bebyggelse och offentliga platser på de tillgängliga markområdena ska utformas är en stor uppgift. Lyckas kommunen med detta stärker det Jönköping som attraktiv stad och målpunkt.

Syfte

Syftet med denna del av examensarbetet är att utforma ett förslag till bebyggelse vid Norra Munksjön i Jönköping utifrån inventering och analyser av området, samt goda förebilder från den tidigare gjorda referensstudien. Målet är att tillvarata Munksjöns kvaliteter, samt att öka tillgängligheten och kontakten med vattnet.

¹ "Från tanke till handling", En stadsbyggnadsvision, 2000

² -Från tanke till handling-, Ramprogram, 2002

Metod

Referensstudien av sju vattenfrontprojekt, från den första delen av arbetet, som gjordes tillsammans med Johanna Ljungdahl ska användas i arbetet med Norra Munksjön där de olika studerade projekten används som goda förebilder.

Stadsbyggnadsvisionen i Jönköpings kommun har arbetat fram ett ramprogram med riktlinjer för planområdet utefter förutsättningarna att trafiksystemet runt Munksjön byggs om samt att ett område på 4 hektar fylls ut i Munksjön. Stadsbyggnadsvisionen har även utarbetat ett förslag till ny bebyggelse som jag har studerat. Detta ska tillsammans med analys av området samt planområdets egenskaper leda fram till ett bebyggelseförslag.

Arbetet är uppdelat i tre kapitel. Det första beskriver områdets förutsättningar under rubrikerna; tidigare ställningstaganden, Norra Munksjöns historia och Norra Munksjön idag. Det andra kapitlet består av tre analyser. Den första analysen är en SWOT-analys. SWOT-analys (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) är en metod som utnyttjas t ex för att identifiera svårigheter eller

utvärdera och utveckla ett område.³ Den andra grundar sig på arkitekturteoretikern Kevin Lynch analysmetod som genom studier av visuella och upplevelsemässiga förutsättningar skapar en god överblick över området och sätter det i ett sammanhang med övriga staden.⁴ Den sista är en rörelseanalys som grundar sig på en analys gjord av Jönköpings kommun och länstrafiken⁵ tillsammans. Rörelseanalysen redovisar hur människor rör sig i olika områden i centrum på olika tider under dygnet. Det sista kapitlet beskriver planförslaget och innehåller text som förtydligas med kartor, fotografier samt illustrationer.

Arbetet har föregåtts av inventeringar, studier av litteratur, besök på hemsidor samt intressanta möten och diskussioner med berörda parter.

Arbetet är utformat med hjälp av olika datorprogram. Dessa är följande; CAD, Illustrator, Photoshop och Indesign.

Avgränsning

Planområdet avgränsas i norr av Hamnkanalen och Smedjegatan, i öster av Östra Strandgatan, i söder av den tilltänkta bron och utfyllnaden, och i väster av Vallgatan. Arbetets avgränsning är gjord efter tidigare ställningstaganden. Eftersom jag har utgått ifrån att en bro byggs och att en utfyllnad görs i Munksjön har jag inte tittat på andra alternativ på trafiklösningar. Jag utgår ifrån att det föreslagna trafiksystemet och den föreslagna utfyllnaden blir verklighet. Trafiksystemets utformning är en stor och komplex uppgift. Därför har jag antagit kommunens förslag och utgått ifrån deras alternativ. Detta eftersom uppgiften inte rymmer inom min tidsram. Utfyllnadens föreslagna form och avgränsning har jag följt, eftersom den har utformats och avgränsats med särskild hänsyn till sjöns stabilitet, bottenförhållanden samt vattenströmning.

Hela planområdet gestaltas översiktligt, medan vissa mindre delområden studeras mer i detalj.

³ <http://www.avoinyliopisto.fi/svenska/guide/swot.html>. 14 april, 2003

⁴ Lynch, K., 1960

⁵ Projekt stadens trafik med fokus på kollektivtrafiken, 2002

